

Bidstond Prediker 4: 1-6

Nog altijd is Salomo bezig met zijn onderzoek naar alles wat er onder de zon of onder de hemel gebeurt. Ik zeg het nog maar eens, Prediker observeert eerst naar wat er onder de zon gebeurt, hier op aarde. En als hij alleen het aardse leven observeert dan komt hij tot de conclusie dat alles ijdelheid is, zinloos, lucht en leegte. En dat moeten we ook goed in gedachten houden als Prediker naar de onderdrukking kijkt die op de aarde plaatsvindt. Ook wat de onderdrukking betreft is er niets nieuws onder de zon. Het is echt geen uitvinding van de 21^e eeuw of de 20^e eeuw met z'n gaskamers en concentratiekampen. Ook in de bijbelse tijd kon men er over meepraten. De bijbel vertelt over broedermoord, volkerenmoord, kinderroof, landroof, slavernij, vrouwenverdrukking, politieke en sociale onderdrukking. Saul vervolgt David, Achab vermoordt Naboth omdat hij z'n oog op de wijngaard van z'n buurman had laten vallen. Hitler vond reeds zijn voorganger in Haman de Jodenhater, en je zou Nebukadnezar de voorganger van Napoleon kunnen noemen. Vaak hadden de rijken der aarde geen oog voor het lijden van de armen. Maar bij de prediker Salomo is dat anders. In het vorige hoofdstuk zag hij al het onrecht in de rechtzaal, nu trekt hij zich de tranen van de onderdrukten aan. En wat hem daar het meest in trof is dat deze verdrukten er alleen voor staan. Er is niemand die hen troost. Anderen vertalen hier: er is niemand die hen bevrijdt. Als prediker naar het leven onder de zon kijkt, dan wordt hij getroffen door het feit dat de onderdrukkers het voor het zeggen hebben, zij hebben de macht. Maar er niemand die hun slachtoffers troost of bevrijdt. Als de zaken er zo voor staan dan concludeert Prediker dat je dan nog beter gestorven kunt zijn. Een gestorvene heeft nu tenminste rust, voor iemand die leeft en verdrukt wordt, is het leven nog dagelijks een hel. Je kunt dan nog beter helemaal niet geboren zijn. Dan heb je ook geen weet van alle afschuwelijke daden die op aarde plaatsvinden.

Bitterder kun je het bijna niet zeggen. De woorden van Prediker doen denken aan Job, die zijn geboortedag vervloekte, en aan Jeremia die zich vertwijfeld afvroeg waarom hij toch uit de baarmoeder naar buiten was gekomen. Om moeite en verdriet te zien en opdat zijn dagen zouden eindigen in schande (Job 3:47, Jer. 20:18). Hier is een waarschuwing wel op z'n plaats. Die woorden van Prediker mogen we niet lezen als zijn slotconclusie. Prediker is een oosterling, en die drukken zich meestal sterker en beeldender uit dan wij doen. Predikers uitroep is gedateerd en

dus op een bepaald moment gedaan. Als hij het lijden van de verdrukten ziet dan roept hij deze woorden uit. Iets van die emotie kende ikzelf toen we met een groep van de gemeente in Yad Vashem in Jeruzalem bij het monument van de kinderen stonden en overweldigd werden door de enorme aantallen van namen die dag in dag uit werden voorgelezen van omgekomen kinderen. Op zo'n moment vroeg ik mezelf ook af: wat is nou de waarde geweest van al die jonge levens die in de knop afgerukt zijn. Dat vraag je jezelf op zo'n moment, oog in oog met het lijden en onrecht, af. Maar na die tijd, zijn er in m'n leven alweer zoveel momenten geweest waarop ik het leven bijzonder waardeer. Wat je op dat moment denkt, moet je niet isoleren van die andere momenten. Dan gaan je zwaarmoedige gedachten een eigen leven leiden. En dat geldt op dezelfde manier voor Prediker.

Van onrecht en onderdrukking gaan de gedachten van Prediker naar jaloersheid en concurrentiestrijd. Die overgang is minder gek dan je op het eerste gezicht denkt. Jaloersheid leidt gauw tot onrecht, en concurrentie tot onderdrukking. Hij heeft het hier niet in de eerste plaats over onze bekwaamheden en ons werk op zich, maar over onze motieven. Waarom doen we wat we doen? En natuurlijk is het niet zo, dat al ons werk door jaloersheid is ingegeven. Een moeder kan zichzelf met grote ijver en bekwaamheid inspannen voor haar gezin en zichzelf daarin wegcijferen. Daar komt geen naijver aan te pas. Maar het is terecht opgemerkt van Prediker dat veel mensen niet anders doen dan zichzelf vergelijken met een ander. We kijken naar elkaars inkomsten, bezittingen, carrière, aanzien, invloed, macht en niet te vergeten uiterlijke schoonheid. En als het gras bij de burens groener is, gaan we ons inspannen om te bemachtigen wat die ander heeft. In het zakenleven leidt dit tot een moordende concurrentiestrijd, in de sportwereld tot afgebeulde lichamen, in de modewereld tot een overspannen najagen van slankheid en schoonheid. Door anderen zo slecht mogelijk af te spiegelen denken we zelf beter uit de verf te komen. En als we bereikt hebben wat we ons ten doel hebben gesteld, duurt de tevredenheid slechts totdat we weer een ander tegenkomen die het beter heeft dan wij. En het hele riedeltje begint dan weer van voren af aan. Mensen laten zich op deze manier opjagen. En daarmee wil Prediker niet oproepen om maar met de handen over elkaar te gaan zitten. Dat is dwaas. Maar een hand vol rust is beter dan beide handen vol zwoegen. Heeft God zelf niet de sabbat gegeven, om ons erop te wijzen dat een rusteloos zwoegen ijdel is?

Het is terecht dat Prediker het vergelijkingsdenken aan de kaak stelt. Het Nieuwe Testament geeft een duidelijk antwoord. Onze identiteit ligt niet in het streven om de beste of de mooiste te zijn en al helemaal niet in het kleineren van anderen om zelf beter uit de verf te komen. Wie dat doet is alleen maar bezig zichzelf te beoordelen en de meetlat van zelfbepaalde doelen langs z'n leven te leggen. Wie Christus kent mag ontspannen. We hoeven niet te presteren. Onze identiteit is niet gebaseerd op eigen prestatie maar op wat Christus gepresteerd heeft. En daar mogen we in rusten, daar mogen we in wandelen. Niet jezelf en anderen opjagen, maar leven vanuit de rust. Zo mogen we laten zien dat we burgers zijn van een andere wereld. Een wereld die eens ten volle zal doorbreken als we mogen genieten van de eeuwige rust, waar alle jaloersheid zal vervangen zijn door naastenliefde, en alle concurrentiestrijd door harmonische samenwerking. Wat zal de wereld mooi zijn op die dag (JDH 981).

AMEN